

KLEI

2

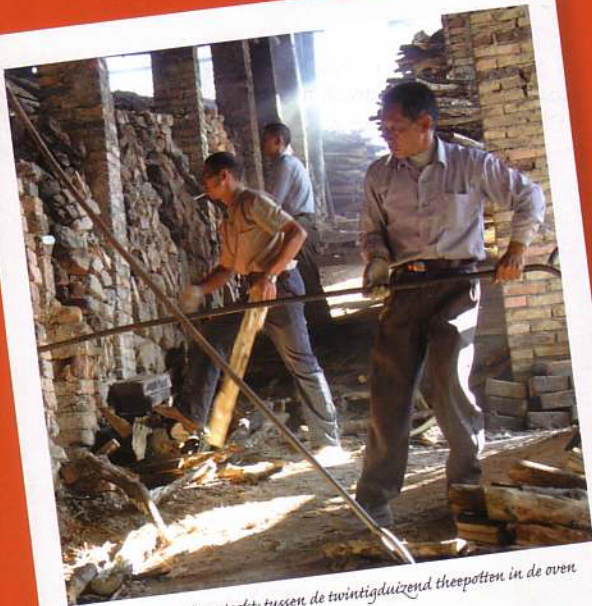
Magdalene Odundo
Joke Burks

Aniek Meeldijk
Antonio Lampecco

Peinture céramique
China

Het lopend vuur van Dehua

In oktober 2009 werd ik uitgenodigd voor het openingssymposium van het Yueji Kiln International Contemporary Ceramic Art Center in Dehua, Zuid-China. Het werd een drakenoven-feest met een staartje: als alle 239 nog actieve Dragon Kilns van Dehua een optocht konden vormen, zou er door Dehua een lopend vuur van ruim tien kilometer gaan.

De Yueji Kiln wordt gestookt; tussen de twintigduizend theepotten in de oven bevinden zich ook die van Tineke

De Yueji Kiln gezien vanuit de gastenverblijven

Dehua, stad van het vermaarde *Blanc de Chine*, ligt in het binnenland van de kustprovincie Fujian, op twee uur rijden van de havenstad Xiamen. De stad kan zo op de wereld-erfgoedlijst als het over keramiek gaat. Tot op de dag van vandaag produceert men hier gebruiksgoed van porselein en veel daarvan nog volgens eeuwenoude tradities. De Yueji Kiln, gelegen naast het gelijknamige centrum waar ik te gast ben, is met zijn vierhonderdjarige geschiedenis hét levende fossiel onder de drakenovens. Deze vijftig meter lange, tegen een helling omhooglopende *climbing wood-firing kiln* is de belangrijkste oven van Dehua en nog volop in gebruik. In het droge seizoen, wanneer de productie op volle toeren draait, wordt hij elke tien dagen gevuld met twintigduizend theepotten en in amper twintig uur tijd met vijftien ton hout naar ruim 1300 °C gejaagd.

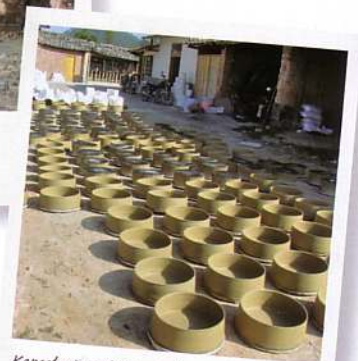
Dehua-porselein gaat naar het buitenland, maar buitenlanders zelf zijn hier niet te zien. In de *Lonely Planet* komt Dehua niet voor en wordt de provincie Fujian summier omschreven als een bergachtig, dichtbegroeid en weinig toegankelijk gebied. Pas na 1960 zijn de eerste wegen aangelegd en is het gebied enigszins ontsloten.

Het Yueji Kiln Center

Met de totstandkoming van het Yueji Kiln International Contemporary Ceramic Art Center in 2009 opent Dehua een belangrijke deur voor buitenlanders. Met steun van het *Dehua Peoples Government* en hulp van internationale keramiekkartiesten is het centrum opgezet door chef-ontwerper Wu Jintian, die ook zelf in de keramiekkunst groot geworden is. Voor de komende dertig jaar kan hij leider en eigenaar van het centrum zijn, maar de uiteindelijke eigenaar is de staat. In aanwezigheid van hoogwaardigheidsbekleders, studenten en een delegatie, overgevlogen uit die andere belangrijke Chinese keramiekstad Jingdezhen – de stad van het keizerlijk blauw-wit – wordt de opening officieel gevierd met speeches

Eenennegentig theepotten op weg naar de oven

Kapsels staan buiten te drogen

en drakendansen. Het is een historisch moment en ik ben er bij.

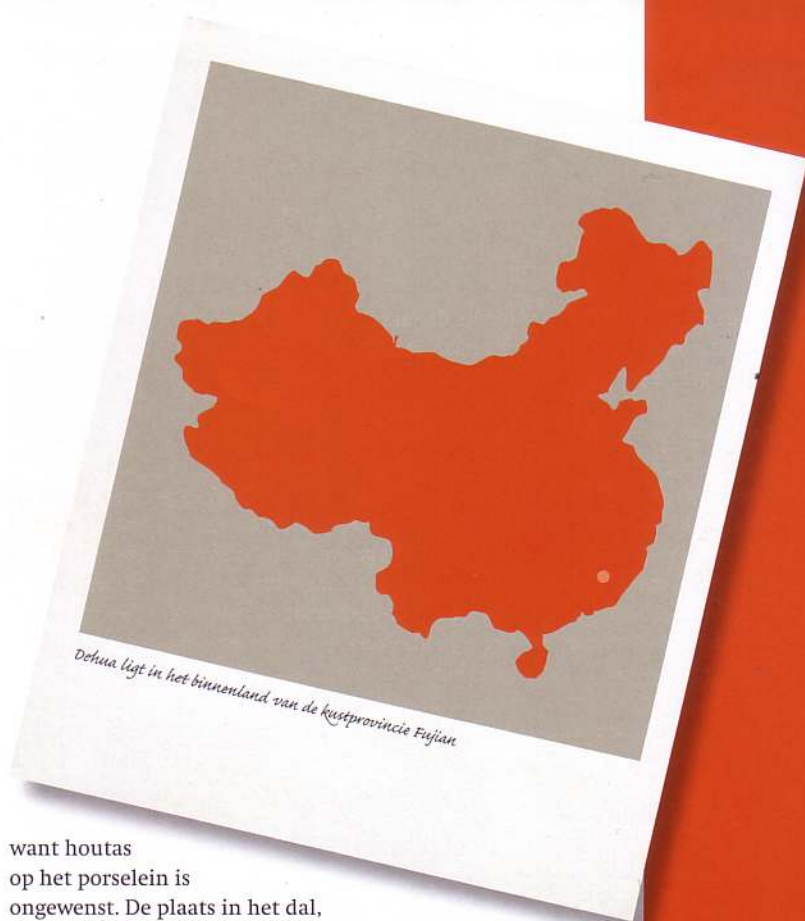
Doelstelling van het Yueji Kiln Center is om de belangrijke keramiekerfenis van de regio te bewaren en er tegelijkertijd kunstenaars uit de hele wereld te laten verblijven om te experimenteren en nieuw werk te creëren, geïnspireerd door de unieke nog levende traditie van dit gebied. Sinds de Tang-dynastie (618-907 n.Chr.) maken lokale keramisten transparante, witporseleinen religieuze figuren en andere sculpturen, wereldwijd bekend als *Blanc de Chine*. Het uitnodigen van internationale kunstenaars is de opmaat naar een brede en gevarieerde benadering van keramiek, waarmee een traject van innovatie en vooruitgang wordt ingezet.

Dansen naar de pijpen van de oven

In het schilderachtige heuvellandschap kijk ik vanuit het Art Center direct op de Yueji Kiln zelf. Het is alsof ik naar een oude schoolplaat van Jetses kijk.

In één oogopslag overzie ik de hele openluchtfabriek, die als een deken in het dal rond de voet van de Yueji Kiln ligt. En net als bij een poppenhuis zijn alle werkruimtes aan de voorkant open. Drogend in de zon vormen duizenden gipsmallen oogverblindend witte velden, omzoomd door brede banen van donkere daken. De bewegende strohoeden tussen het wit zijn arbeiders, die theepotonderdelen – alles draait hier om theepotten – uit de mallen op lange planken naar rekken onder de afdaken brengen. Van het ochtendgloren tot diep in de nacht bij kleine tl-lampen bewerken mannen en vrouwen de eeuwige stroom van tuiten, deksels en oren. Als de theepotten klaar en rauw geglaazuurd zijn, draagt een sjouwer ze per zeven volle planken tegelijk in één stelling – ik tel eenennegentig theepotten – op zijn schouders tegen de berg omhoog naar een van de vele zijgangen van de oven.

Boven staan kapsels in stapels te wachten. De theepotten gaan per drie in een kapsel om daarin te worden gestookt,

Dehua ligt in het binnenland van de kustprovincie Fujian

want houtas op het porselein is ongewenst. De plaats in het dal, waar de kapsels worden gedraaid, is van bovenaf gemakkelijk te vinden. Als pionnen op een schaakbord staan de grote ronde bakken van okergele lokale klei die drogen langs de weg.

In Dehua wordt de pottenbakkersschijf nagenoeg alleen voor het maken van kapsels gebruikt. Dit draaien gebeurt direct naast de kuil waarin twee ossen rondjes lopen om de klei te kneden. Het 'hu-hu' van de boer, die de ossen aan de lijn houdt en blootsvoets met hen meeloopt, is van ver te horen.

Langs de paden liggen bergen boomstammen en vanuit een hoek in dit schilderij klinkt gezaag. Dan zijn er de speciale diggermachines, met lange rijen houten mokers die elektrisch aangedreven in een golfbeweging neerkomen. Zij verpoederen

Twee ossen kneden de lokale klei

Diggermachine

Assistentie in de studio

Detail beeldhouwbeeld van 'National Treasure' master porcelain sculptor Qiu Shuangzhiqiong

droge porseleinklei en vullen de dalen met een onophoudelijk ritmisch gestamp. Na een paar dagen ken ik de verhalen bij de geluiden.

Maar ook de lucht zegt veel, zeker als een drakenoven wordt aangestoken, en dat gebeurt bijna dagelijks. Centraal onderaan de oven zet één man het stookproces in gang. Na verloop van tijd kun je door de zijgaten de vlammen omhoog zien gieren. Meerdere stokers steken dan, langzaam langs de oven omhoog werkend, het hout aan de zijkant naar binnen. De draak leeft en spuwt vuur. Als de laatste, bovenste kamer nog op temperatuur moet komen, zijn alle stookgaten onderweg al toegestopt en ligt de oven er beneden inmiddels vredig bij. Het mag vlammen in de oven, maar met vuur wordt niet gespeeld. Men stookt zuinig en op scherp en er gaat geen hout op aan reductie.

Dehua-porselein is wit

Porseleinklei uit Dehua bevat zó uitzonderlijk weinig ijzer, dat reduceren niet nodig is om het wit te branden. Het is het mooiste warmwit dat ik ooit heb gezien. Het is geen wonder dat meesterartiesten dit materiaal eeuwenlang hebben gebruikt om vorm te geven aan devotie. Zelfs nu nog, uit de handen van *national treasures*, zijn de meeste *Blanc de Chine*-figuren boeddhistische godheden. Het is schoonheid op zich, kleur en decoratie zijn overbodig, vorm en materie zijn genoeg. Ik zou willen dat ik het *Blanc de Chine* dat ik hier zie, zichtbaar kon maken in tekst, maar woorden schieten tekort. Er zouden tekens moeten bestaan die wit zijn zonder wit en transparant zonder schaduw.

Dehua-porselein is zó fijn en dicht, dat het onmogelijke in klei met dit materiaal mogelijk wordt, maar tegelijkertijd is het in menig opzicht een onhandelbare materie. Zolang de porseleinklei water bevat wil het alle kanten uit, zodra echter het water wegtrekt – en dat gaat snel – barst en brokkelt het en geeft het niet meer mee. De dichtheid van de massa is

zó in evenwicht dat de geringste aanraking een vorm volmaakt in balans kan laten schieten óf totaal uit het evenwicht kan brengen.

Doorgaans wordt Dehua-porselein in mallen gevormd; eenmaal genoeg gedroogd laat het zich gemakkelijk snijden en monteren. Er wordt niet of nauwelijks mee gedraaid en zeker niet dun. Het dunmaken geschiedt door afdraaien als het werkstuk bijna droog is. Is de klei halfnat, dan komt zelfs het dunste mesje of draadje er niet goed in en stroopt en kleeft het aan vingers en gereedschap. Kortom, mijn manier van draaien – sporen nalaten in de klei, werk vervormen terwijl het nat is, niet meer afdraaien om geen sporen te verliezen, en dan toch een dun en transparant eindresultaat willen – lijkt haaks te staan op wat Dehua-porseleinklei toestaat. Het is duidelijk, ik moet mij aanpassen. 'Je moet porseleinklei zo raken en tegelijkertijd zo nauwelijks aanraken, dat die klei het zelf niet in de gaten heeft', ik hoor het me nog tegen mijn leerlingen zeggen en herhaal het nu voor mijzelf. Ik moet nog meer luisteren... om het op het ultieme moment niet af te laten weten. En dan, als mijn eerste Dehua-porseleinen theepotjes uit de oven komen, scherp en zacht als vers gespoten slagroom, dan overspoelt mij het gevoel 'hoe is het mogelijk' en dit gevoel gaat niet voorbij.

Zielsgelukkig en eindeloos dankbaar zit ik naast de Yueji Kiln met mijn eigen *Wit van China*. Als een lopend vuurtje neem ik het mee naar huis.

Tineke van Gils

Yueji Kiln International Contemporary Ceramic Art Center, Caijing Village, Sanban Town, Dehua, Fujian, 362500, Volksrepubliek China, www.yuejiyao.com.

Openingsceremonie; Tineke spreekt namens de buitenlandse gasten

Velden met mallen en werkruimtes onder afdaken

Tineke maakt theepotten van Dehua-porselein

Deksel worden bijgewerkt